

„БІБЛІОТЕКА РІДНОЇ МОВИ“
ВИДАЄ ПРОФ. Д-Р ІВАН ОГІЄНКО.
1933 ч. 9 1938

НАЙМИЧКА

ПОЕМА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

З МОВНИМИ ПОЯСНЕННЯМИ
ПРОФ. ІВ. ОГІЄНКА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

1938
ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІЯН У ЖОВКВІ

„БІБЛІОТЕКА РІДНОЇ МОВИ“

Видає проф. д-р Іван Огієнко.

Містить більші праці, головню підручники й словники для вивчення української літературної мови й для масового поширення серед українського громадянства та шкільної молоді.

Уже вийшли такі книжки:

- Ч. 1: Проф. д-р Іван Огієнко — Д-р А. Чайківський — В. Островський — Яр. Мандюкова:
ВЧИМОСЯ РІДНОЇ МОВИ 24 ст. Ціна 20 гр., 4 центи.
- Ч. 2. Проф. д-р Іван Огієнко:
„РІДНЕ ПИСАННЯ“ ч. I: Український правопис і основи літературної мови. 146 ст. Ціна 1 зл., поза Європою — 25 центів) з пересилкою. В оправі на 50 гр. дорожче.
- Ч. 3: Проф. д-р Іван Огієнко:
„РІДНЕ ПИСАННЯ“, ч. II: Словник місцевих слів, у літературній мові не вживаних. 156 ст. Ціна 1'50 зл., за пересилку 25 гр.; за кордон 35 центів з пересилкою. В оправі на 50 гр. дорожче.
- Проф. др. І. Огієнко: **ЯК ПИСАТИ ДЛЯ ШИРОКИХ МАС.** 24 ст. Ціна 30 гр. або 6 центів.
- Ч. 4 і 8: Проф. Д-р Іван Огієнко:
„РІДНЕ СЛОВО“, Початкова Граматика української літературної мови, ч. I: Фонетика й правопис. 154 ст. Ціна 1 зл., за пересилку 25 гр.; за кордон 25 центів з пересилкою. Ч. II: Морфологія й складня, 288 ст., ціна 2 зл., за пересилку 25 гр.; за кордон 50 центів з пересилкою.
- Ч. 5: Проф. д-р І. Огієнко: **СКЛАДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**, Ч. I: Вступ до вивчення складні 196 ст. Ціна 1'50 зл., за пересилку 25 гр.; за кордон 30 цнт. з пересилкою.
- Ч. 6: Проф. д-р І. Огієнко: **СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА.** 68 ст. Ціна 50 гр. або 10 цнт. Розпродана.
- Ч. 7: Проф. д-р Іван Огієнко: **НАУКА ПРО РІДНОМОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ.** 72 ст. Ціна 50 гр. або 10 цнт.
- Ч. 9. **„НАЙМИЧКА“**, поема Т. Шевченка, з мовними поясненнями проф. Ів. Огієнка, 32 ст. Ціна 30 гр. або 6 центів; за пересилку 10 гр.

Гроші можна пересилати чеками П. К. О. ч. 27110
Редакція: Warszawa 4, ul. Stalowa 25 m. 10.

Ціна 30 гр.

„БІБЛІОТЕКА РІДНОЇ МОВИ“
ВИДАЄ ПРОФ. Д-Р ІВАН ОГІЄНКО.

НАЙМИЧКА

ПОЕМА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

З МОВНИМИ ПОЯСНЕННЯМИ
ПРОФ. ІВ. ОГІЄНКА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

1938

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІАН У ЖОВКВІ

ПЕРЕДМОВА.

Мова творів найбільшого нашого поета Тараса Шевченка (* 25. II. 1814 — † 26. II. 1861 ст. ст.) надзвичайно для нас цікава й цінна, бо це ж вона стала в нас за головну основу нашої літературної мови (див. про це мою статтю в „Рідній Мові“ 1935 р. ч. 3 (27) ст. 97-102). Знати цю мову, завжди вчитися її, постійно досліджувати її — це обов'язок кожного, хто хоче говорити доброю українською літературною мовою.

Щоб полегчити вивчення нашої літературної мови широким масам українського народу, друкуємо тут одну з найкращих Шевченкових поем: „Наймичку“, друкуємо з рясними мовними примітками, що дадуть змогу легше й практично навчитися граматики нашої літературної мови. При читанні цих мовних приміток я скрізь посилаюсь на своє „Рідне Слово“ („РС“), де граматичні вказівки вияснені докладніш. Друкую цілий текст „Наймички“ з наголосами, а це дасть читачеві можливість добре вивчитися нашої літературної вимови. На кінці по-

даю повного покажчика до своїх мовних приміток, щоб дати читачеві можливість докладно й корисно перевірити свої знання української літературної мови. Текст „Наймички“ подаю з академічного видання 1927 р. т. I.

Іван Огієнко.

Наймичка.

Поєма Тараса Шевченка.

У¹ неділю вранці¹ рано
Піле крілося туманом².
У тумані² на могилі³,
Як топóля, похилїлась¹¹⁷
Молодїця⁹² молодая⁴.
Щось до лóна⁵ пригортає
Та з туманом² розмовляє:

„Ой, тумане², тумане²,
Мій латаний талане!
Чому⁶ менé⁷ не сховавш⁸

¹ Коли слово починається ненаголошеною приставкою у-, і-, то по голосній попереднього слова вони змінюються на в-, й-; так само у, і по голосній змінюються на в, й. Коли автор робить паузу, то цих правил не дотримується; див. „Рідне Слово“ II завдання 415. ² Запам'ятайте наголос: з туману, туманові, туманом, в тумані, мв. тумані ³ *Могїла* — курган на полі, на місці стародавнього похорону. ⁴ Народня мова любить прикметники одного кореня з іменником: Слава славная, воля вольная й т. ін. ⁵ *Лóно* або частіш *лóньо* — груди; до лóня — до грудей. ⁶ Не кажіть *чóму*. ⁷ Кажемо: менé, тебé, себé, але по приїменниках: до мéне, на тéбе, від сéбе, див. „РС“ II ст. 166-167. ⁸ Не кажіть архаїчного *схорониш*.

Серед⁹ лану в тумані²?
Чому⁶ мені⁷ не задавиш¹⁰,
У землю не вдавиш¹⁰?
Чому⁶ мені злії долі,
Чом¹¹ віку не¹² збавиш?
Ні, не дави¹⁰, туманочку²!
Сховай⁸ тільки в полі¹³,
Щоб¹⁴ ніхто не¹² знав, не¹² бачив
Моєї недолі!
Я не одна¹⁵⁶ — єсть¹⁵ у мене⁷
І батько¹²³, і¹ мати⁷⁰...
Єсть¹⁵ у мене⁷... Туманочку²!
Туманочку², брате!
Дитя моє, мій синочку,
Нехрищений¹⁶ сину¹⁷!
Не я тебе⁷ христитиму¹⁶
На лиху годину, —
Чужі люди¹⁸ христитимуть¹⁶,
Я не буду²⁰ й¹ знати,
Як і¹ зовуть¹⁹!... Дитя моє,

⁹ Прийменники сталого наголосу на собі ніколи не мають. ¹⁰ Звичайно кажемо: *зача́виш*, рос. *задавиш*. ¹¹ Замість *чому* може бути й *чом*. ¹² По переченні *не* ставимо родового, а не знахідного відмінка, див. „РС“ II § 150. ¹³ Місцевий відмінок однини слів ніякого роду мав давнє закінчення *-і* (а не місцеве *-ю*): в полі, в серці, в оповіданні, на морі, див. „РС“ II § 100. ¹⁴ Шевченко писав завжди *щоб*, пишуть так і ви; не вживайте російського *щоби!* „РС“ § 413. ¹⁵ *Єсть* — це архаїчна форма, тепер панує *є*, див. „РС“ II § 333. ¹⁶ Коли пишемо *ри*, див. „РС“ I 115. ¹⁷ Архаїчне *сіне*, звичайне *сїну*. ¹⁸ Пишемо *люди*, а не *люде*. ¹⁹ Частіш: *звуть*.

Я була²⁰ багата²¹...
Не лай мене⁷! Молітимусь²²,
Із само́го не́ба⁵³
До́лю ви́плачу сльоза́ми²³
І пошлю́²⁴ до тебе⁷!“

Пішла́ по́лем²⁵ рида́ючи²⁶,
В тумáні² хова́лась⁸,
Та крізь сльо́зи²⁷ тихе́сенько²⁸.
Про²⁸ вдову́¹ співа́ла,
Як удова́¹ в Дуна́єві
Сині́в⁴⁰ поховала⁴⁸:

„Ой, у полі¹³ моги́ла³,
Там удова́¹ ході́ла,
Там ході́ла, гуля́ла²⁸,
Тру́ти-зілля шука́ла²⁹.“

²⁰ Вимовляємо: була́, було́, бу́ли, бу́ду, бу́дуть; не кажіть: бу́ла, бу́ло, бу́ли, буду́, будуть.
²¹ Частіш кажемо: „Я була багата“, рідше: „Я була багатою“, див. „РС“ II § 328; місцевого багатий не вживаємо, пишемо: багатий, манастир, гарячий, гавчар, калач, хазяїн і т. ін., див. „РС“ I ст. 34-35. ²² Маємо дві рівновживані форми: мо́літимусь — бу́ду мо́літись, див. „РС“ II § 217. ²³ Сльоза́ми, частіш слізьми́. ²⁴ Пошлю́, пошлём... послане́ць, завжди по-, а не пі-. ²⁵ А не : по полю, див. 13 вище. ²⁶ А не: з риданням, див. „РС“ II § 200. ²⁷ А не: слези. ²⁸ Літературна мова вживав тільки закінчення -е́нький (а не -онький): гладе́нький, вузе́нький, слабе́нький, близе́нький, низе́нький, тихе́нький, див. „РС“ II § 247. ^{28а} По дієсловах говорення кажемо про, а не о, див. „РС“ II § 143. ^{28б} Гуля́ти — це проходжуватись, а не танцювати. ²⁹ Шукати чого, а не за чим.

Трути-зілля не¹² найшла³⁰,
Та синів⁴⁰ двох привела³¹,
В китаєчку³² сповила
І на Дунай однесла³³:
„Тихий, тихий Дунай³⁴,
Моїх діток³⁵ забавляй!
Ти, жовтесенький пісок³⁴,
Нагодуй³⁶ моїх діток³⁵,
Нагодуй і сповій,
І собою укрій!“

Був собі³⁷ дід¹⁵⁴ та³⁷ баба
З давнього³⁸-давна, у гаї³⁹ над ставом
Удвох¹ собі³⁷ на хуторі жили,
Як діточок³⁵ двоє,
Усюди¹ об'є.
Ще¹¹⁶ змалечку вдвох¹ ягнята⁴⁰ паслі,
А потім⁴¹ побралися,
Худоби⁴² діждалися,

³⁰ Частіш: знайшла. ³¹ Породила. ³² В шовкову тканину. ³³ Шевченко писав тільки *од*, а *від* не вживав; тепер у літературній нашій мові запанувало *від*, див. „РС“ I § 159, II § 178. ³⁴ Рідка народня форма, замість кличного: Дунаю, піску! ³⁵ Вимова: діткі, діток. ³⁶ А не арх.: накорми. ³⁷ Давальний етичний *собі* дуже частий в українській мові й цуратися його не слід. ^{37а} Ніколи не кажть: „дід а баба“, — тут *а* архаїчне. ³⁸ Давній і т. ін. мають *-ій*, а не *-ий*, див. „РС“ II ст. 144-147. ³⁹ Слова на *-ій* мають подвійний місцевий: в краю, в раю, в гаю, і в краї, в раї, в гаї, див. „РС“ II ст. 64. ⁴⁰ Знахідний множині тварин у нашій мові однаковий із назовним: пас телята, погнав корови; але можна й погнав корів, див. „РС“ II § 160. ⁴¹ Не кажть по-місцевому: *відтак*. ⁴² Гуцули кажуть: маржини.

Придба́ли ху́тір⁴³, став і¹ млин⁴³,
Садо́к⁴⁴ у га́ї³⁹ розвела́
І па́сіку чима́лу¹⁰¹, —
Всього́⁷ надба́ли.
Та діточо́к³⁵ Бог-ма́,
А смерть з¹⁷⁹ ко́сою за плечы́ма⁴⁵.

Хто ж їх ста́рість привіта́є⁴⁶,
За дити́ну⁴⁷ ста́не?
Хто запла́че, похова́є⁴⁸?
Хто ду́шу пом'я́не?
Хто поживе́⁵⁰ добро́ че́сно
В до́брую годину,
Згада́є їх дякуючи²⁶,
Як сво́я дити́на⁴⁹?
Тя́жко⁴⁹ діте́й⁴⁰ годува́ти³⁶
У безве́рхій ха́ті,
А ще́ гірше⁴⁹ ста́ритися⁶²
У білих пала́тах,
Ста́ритися⁶², умира́ти⁵⁰,

⁴³ Тепер скажемо: придбали хутора, става й млина, але Шевченко — за впливом російської мови — оминав ці форми, див. „РС“ II § 159. ⁴⁴ Звичайно кажемо: садок, річка, книжка, а не: сад, ріка, квіга. ⁴⁵ А не: плечами. ⁴⁶ А не: привітає. ⁴⁷ Стане за дитину, був за писаря — часті народні форми, замість: стане дитиною, був писарем. ⁴⁸ А не арх.: похоронить. ⁴⁹ Прикметники з наголосом на кінці: тяжкий, гіркий, вудний, тугий, чудний, важкий і т. ін., стаючи прислівником, переносять наголос на пень: тя́жко, гірше, ну́дно, ту́го, чу́дно, ва́жко. ^{49а} Не кажіть по-місцевому: дітина. ⁵⁰ В Україні звичайно вимовляють: умірати, запірати, забірати, але тепер пишуть тут и, „РС“ II § 229.

Добро покидати
Чужим людям, чужим дітям
На сміх, на розтрату!

І дід¹⁵⁴ і баба у неділю
На прізьбі⁵¹ вдвох¹ собі³⁷ сиділи
Гарненько в білих сорочках⁵².
Сіяло сонце, в небесах⁵³ —
Ані хмаріночки⁵⁴, та тихо,
Та любо, як у раї³⁹.
Сховалося⁸ у серці¹³ ліхо,
Мов⁶⁵ звір у темнім⁵⁵ гаї³⁹.

В такім⁵⁵ раї³⁹ чого б, ба́ч-ся⁵⁶,
Старім сумувати⁵⁷?
Чи то давне³⁸ якé ліхо
Прокінулось¹¹⁷ в хаті?
Чи вчорашне³⁸, задавлене
Знов⁵⁸ поворушилось¹¹⁷?
Чи ще тільки⁶³ заклінулось¹¹⁷
І рай запалило?

Не знаю, що і після⁹ чого⁷
Старі сумують. Мо́же, вже¹
Оце збираються⁵⁰ до Бо́га⁵⁹,

⁵¹ Пишемо й вимовляємо тільки: *прізьба*.
⁵² Слова жін. р. на *-ка* дуже часто мають у множині *-кі*: сорочки, лавкі. ⁵³ Архаїчна церковна форма: *небеса́*, звичайна: *не́бо*. ⁵⁴ А не арх.: *облачка*. ⁵⁵ Маємо дві рівнорядні форми: у темнім *гаї* (старша) — у темному *гаї* (молодша), див. „РС“ II § 270-271. ⁵⁶ Бачиться. ⁵⁷ А не міццеве: *банувати*. ⁵⁸ Кажемо: *зно́ву* чи *знов*, але не: *зновá*. ⁵⁹ Тобто: *вмирати*.

Та хто в¹ далéкую дорóгу
Їм дóбре кóней⁶⁰ запряжé?
„А хто нас, Нáсте, поховáе⁴⁸,
Як умремó⁶¹?“ — „И¹ самá не знáю!
Я оцé все¹ мiркувáла,
Та аж нóдно⁴⁹ стáло:
Одинóкi зостáрились⁶²...
Кому́ понадбáли
Добрá цьогó?⁷“

— „Стривáй лишéнь⁶³!
Чи чу́еш? щóсь плáче
За ворiтьми⁶⁴, мов⁶⁵ дитiна⁴⁹!
Побiжим⁶⁶ лиш⁶³! Бáчиш, —
Я вгáдував, що щóсь бóде⁶⁷!“

І рáзом⁶⁸ схопiлись¹¹⁷,
Та до ворiт. Прибiгáють...
Мóвчки⁴⁹ опинiлись¹¹⁷:
Перед⁹ сáмим перелáзом —
Дитiна⁴⁹ сповiта,
Та не тóго⁴⁹, й новéнькою⁶⁹
Свитiною вкрiте¹, —

⁶⁰ А не: конéй; можна й запряже конi, див. 40. ⁶¹ Коли дiвслово в 3 ос. мн. мав -у́ть, -ю́ть, то воно в 1 ос. мн. мав -мó, „РС“ II § 235. ⁶² А не: зостарiлись. ⁶³ Лишéнь — це но: Стривай но; Шевченко завжди говорив тiльки, а лише чи лиш у цьому значеннi не вживав. ⁶⁴ Ворiтьмiй. ⁶⁵ Мов, немов, наче, неначе, як. ⁶⁶ Маємо двi рiвноряднi форми: -мо або -м, „РС“ II § 194, 226. ⁶⁷ Бóду, бóдеш, бóде, бóдемо, бóдете, бóдуть, а не: буду, будéш... ⁶⁸ Звичайно рáзом. ⁶⁹ А не: новéнькою, див. вище 28.

Бо то ма́ти⁷⁰ сповива́ла,
І літом укрі́ла
Оста́нньою³⁸ свити́ною!...

Диві́лись, мо́лились¹¹⁷
Старі мої. А серде́шне
Нена́че⁶⁵ блага́є:
Випруча́ло рученя́та
Й до їх⁷¹ протяга́є
Мані́усенькі... І замóвкло,
Нена́че⁶⁵ не пла́че,
Ті́льки⁶³ пхі́ка⁷². — „А що, На́сте?
Я й каза́в! От ба́чиш!
От і тала́н, от і до́ля!
І не оди́нокі!
Бері́ ж лише́нь⁶³ та сповива́й!...
Ач⁷³ яке́, нівро́ку⁷⁴!
Неси́ ж в¹ ха́ту, а я ве́рхи⁷⁵
Кі́нусь¹¹⁷ за кума́ми
В Горо́дище“.

Чу́дно⁴⁹ я́кось
Діе́ться між на́ми!
Оди́н си́на прокли́нає,
З ха́ти виганя́є;
Дру́гий сві́чечку, серде́шний,
По́том заробля́є
Та рида́ючи²⁶ ста́новить

⁷⁰ Пам'ятайте: назовний відмінок: *мати* (а не *магір*), знахідний: *ма́тір*, див. „РС“ II § 116.
⁷¹ До них, або: до їх, „РС“ II ст. 167. ⁷² Діє-
слова на *-ає* в київській мові часто гублять кін-
цеве *-е*, див. „РС“ II § 223. ⁷³ Бачиш. ⁷⁴ Щоб
не наврочити! ⁷⁵ конем; не кажіть: верхом (рос.).

Перед⁹ обра́зами⁷⁶:
Нема́⁷⁷ дітєй!... Чудно⁴⁹ я́кось.
Діється між на́ми!

Аж три па́ри⁷⁸ на ра́дошах
Кумів назбира́ли⁵⁰,
Та ввече́рі⁷⁹ й охристи́ли¹⁶
І Ма́рком⁸⁰ назва́ли.

Росте́ Ма́рко⁸⁰. Ста́рі мої
Не зна́ють, де діти,
Де посади́ть⁸¹, де положи́ть⁸¹
І що́ з ним робі́ти⁸¹.
Мина́є рік. Росте́ Ма́рко⁸⁰,
І дійна коро́ва
У ро́зкоші¹⁰⁹ купа́ється.
Аж ось чорнобро́ва¹⁶
Та молодá, білолиця
Прийшла́ молоді́ця⁹²
На той ху́тір благода́тний
У найми проси́ться⁸¹.

„А що́ ж?“ ка́же, „возьме́м⁶⁶, На-
„Возьме́мо⁸⁵, Трохи́ме, [сте!“
Бо ми ста́рі, незду́жаєм⁶⁶,
Та та́кі й дити́на⁴⁹,
Хочá⁸² вонó вже¹ й пі́дросло́,

⁷⁶ *Образ* — це свята ікона, а не картина.

⁷⁷ Нема, або: немає. ⁷⁸ Двоїна жін. р.: дві вербі, три па́ри, чотири ба́бі, „РС“ II ст. 41-42. ⁷⁹ Ввече́рі, а не: вечір. ⁸⁰ Вимовляємо: Ма́рко, Ма́рка, Ма́ркові, Ма́рком, на Ма́рку. ⁸¹ Ді́вйменник має в нас дві рівнорядні форми: *-ти* або *-ть*; обидві однаково вживані, див. „РС“ II ст. 104. ⁸² Хоча, або: хоч.

Та все¹ ж такі треба
Коло⁹ його⁷¹ піклуватись¹¹⁷.
„Та вонó то треба,
Бо й я свою вже¹ часточку
Прожив, слава Бóгу⁸³,
Підтоптався⁸⁴. Так що ж тепер,
Що візьмеш⁸⁵, небóго?
За рік, чи як?“ — „А що дастé⁸⁶“...
„Е, ні! треба знáти, —
Треба, дóчко⁸⁷, лічіть⁸¹ плáту,
Зарóблену плáту;
Бо скáзано: хто не лічить,
То той і не має.
Так отáк хібá⁸⁸, небóго⁸⁹:
І ти нас не знáєш,
Ні ми тебе⁷; а поживéш⁹⁰,
Роздівишся в хáті,
Та й¹⁸³ ми тебе⁷ побáчимо, —
Отоді й за плáту.
Чи так, дóчко⁸⁷?“ — „Дóбре, дядь-
„Прóсимо ж у¹ хáту!“ [ку⁹¹]“

⁸³ Стара форма: *Богу* дуже часто, молодша: *Богові*, „РС“ II § 91-92. ⁸⁴ А не: *піддоптався*.
⁸⁵ Узяти, візьму́, візьмеш, візьмуть; Шевченко вживає й старих форм: *возьмём, возьмемо*.
⁸⁶ Не кажіть і не пишіть: *дасьте*. ⁸⁷ В українській мові в кличному відмінкові наголос падає на корінь слова: *дóчко, дúшо, рúко* й т. ін., див. „РС“ II ст. 46. ⁸⁸ Розрізняємо: *хібá* — чи вжеж, *хúба* — помилка. ⁸⁹ Бідна, бідненька; часом — племінниця. ⁹⁰ А не: *пожиеш*. ⁹¹ У Великій Україні на кожного старшого чоловіка кажуть *дядько*.

Повднались⁹¹. Молодиця⁹²
Рада та весела,
Ніби з паном повінчалась¹¹⁷,
Закупіла села⁹³!
І у¹ хаті, і на дворі,
І коло⁹ скотіни⁴²
Увечері⁷⁹ і вдосвіта¹;
А коло⁹ дитіни⁴⁹
Так і пада⁷², ніби маїти⁷⁰!
В будень⁹⁴ і в неділю
Й голівоньку йому зміє,
Й¹ сорóчечку білу
Щодень⁹⁷ Бóжий надіває;
Грається, співає,
Рóбить вóзики, а в свято⁹⁵
То й з рук не спускає.
Дивуються старі мої
Та моляться Бóгу⁸³.
А наймичка невсипуща⁹⁶
Щовечір⁹⁷, небóга⁸⁹,
Свою долю проклинає,
Тяжко - ва́жко⁴⁹ плаче,
І ніхто тогó⁷ не¹² чує,
Не знає й не бачить,
Опріч⁹ Ма́рка⁸⁰ мале́нького.

^{91а} Умовилися, згодилися. ⁹² Молода заміжня жінка; не кажіть: *мужатка*. ⁹³ Йменники ніяк. роду з наголосом на кінці переносять у множині наголос на початковий склад: село, вікно — всі села, всі вікна. ⁹⁴ А не: буддень. ⁹⁵ А не архаїчне: *празник*. ⁹⁶ У нас чимало є сприкетникованих дівприкетників на *-щій*: гулящій, пропадащій, цілющій, завидущій і т. ін. ⁹⁷ Частіш: щодня, щовечора.

Так вонó не знає,
Нащо наймичка сльозáми²³
Йогó¹⁷ умивáє;
Не зна⁷² Мáрко⁸⁰, защо вона
Так йогó⁷ цілує,
Самá не ззість і не доп'є, —
Йогó⁷ нагодує³⁶.
Не зна⁷² Мáрко⁸⁰, як в колісці
Чáсом серед⁹ нóчі
Прокінеться, ворухнеться,
То вона вже¹ скóчить,
І укріє й перехрїстить¹⁶,
Тїхо заколіше⁹⁸:
Вона чує з тїї⁹⁹ хати,
Як дитїна⁴⁹ дїше.
Врáнци¹ Мáрко⁸⁰ до наймички
Рúчки простягáє,
І „мáмою“ невсипúщу⁹⁶
Гáнну¹⁰⁰ називáє.
Не зна⁷² Мáрко⁸⁰, ростé собі³⁷,
Ростé, виростáє.

Чимáло¹⁰¹ лїт перевернулось¹¹⁷,
Водї чимáло¹⁰¹ утеклó;
І в хúтїр лїхо завернуло
І слїз¹⁰² чимáло¹⁰¹ принеслó.
Бабúсю Нáстю поховáли⁴⁸
І лédве - лédве¹⁰³ одволáли¹⁰⁴
Трoхїма дїда¹⁵⁴. Прoгулó
Прокляте лїхо, та й заснуло.

⁹⁸ Колихати, а не: колисати. ⁹⁹ Тепер пишемо: в тїві. ¹⁰⁰ Літературна форма: Гáнна, церковна: Анна. ¹⁰¹ Не мало, багато. ¹⁰² А не: слез. ¹⁰³ А не: ледво. ¹⁰⁴ Спасли від смерти.

На ху́тір зно́ву⁵⁸ благода́ть¹⁰⁵
З-за га́ю те́много верну́лась¹⁰⁶
До діда в¹ ха́ту спочива́ть⁸¹.

Уже́¹ Ма́рко⁸⁰ чумаку́є
І восе́ні¹⁰⁷ не ночу́є
Ні під ха́тою, ні в¹ ха́ті, —
Когоне́будь тре́ба свата́ть⁸¹!

„Кого́¹⁷ ж би тут“¹⁰⁸? старі́й ду́ма⁷²
І про́сить пора́ди
У¹ найми́чки. А найми́чка
До ца́рівни б¹⁷⁷ ра́да
Слать⁸¹ старості́⁴⁰. „Тре́ба Ма́рка⁸⁰
Само́го спита́ти“.
„До́бре, до́чко⁸⁷! спита́ємо,
Та й бу́демо²⁰ свата́ть“⁸¹.
Розпита́ли¹⁰⁹, пора́дились,
Та й¹⁸³ за староста́ми
Пішо́в Ма́рко⁸⁰. Верну́лись¹⁰⁶
Люди́¹⁸ з рушника́ми,
З¹⁷⁹ святи́м хлі́бом обмі́неним.
Па́нну у жупа́ні,
Таку́ кра́лю¹¹⁰ вісвата́ли,
Що хоч¹¹¹ за гетьма́на,
То не со́ром¹¹². Отаке́ то
Ди́во запопа́ли¹¹³!

¹⁰⁵ Ласка Божа. ¹⁰⁶ Вернутися самому, вернути що. ¹⁰⁷ Місцева форма: восені. ¹⁰⁸ Не кажіть архаїчного *ту*. ¹⁰⁹ Пишемо завжди приставку *роз-*, а не *рос-*. ¹¹⁰ *Кра́ля* — королева, красуня. ¹¹¹ А не: хотяй, хоть. ¹¹² А не польське: встид. ¹¹³ Зловили, спіймали.

„Спасібі вам!“ — старій каже, —
„Тепер, щоб¹⁴ ви знали,
Треба краю доводити¹¹⁴,
Коли й де вінчати,
Та й весілля¹¹⁵! Та ще¹¹⁶ ось що:
Хто в нас буде²⁰ ма́ти²¹?
Не дожила́ моя На́стя!“
Та й заливсь¹¹⁷ сльоза́ми¹¹⁸.
А наймичка у поро́гу¹¹⁹
Вхопи́лась¹¹⁷ рука́ми
За одвірок, та й зомліла¹²⁰.
Тіхо ста́ло в хати́;
Тільки⁶³ наймичка шепта́ла:
„Ма́ти⁷⁰... ма́ти... ма́ти!“

Через⁹ ти́ждень¹²¹ молоді́ці⁹²
Корова́й¹²² місіли
На ху́торі. Старій ба́тько¹²³
З усієї́ сіли
З молоді́цями⁹² жарту́е
Та двір виміта́е,
Та прохóджих, прої́джачих
На двір заклика́е,
Та варено́ю¹²⁴ часту́е,

¹¹⁴ Довести́ краю — закінчити. ¹¹⁵ Вимовля-
ємо тільки весілля, а не весілля. ¹¹⁶ По голосній
пишемо: *ще, йще*, а по приголосній *йще*. ¹¹⁷ Ма-
ємо дві рівновживані літературні форми: на *-ся*
й на *-сь*. ¹¹⁸ Кажемо: слізьми́ або сльоза́ми.
¹¹⁹ Рідка форма: „у поро́гу“, звичайна: у по-
рога. ¹²⁰ В літературній мові кажемо: зомліти,
зомлілий, зомління й т. ін., а не *зі-*. ¹²¹ Через
ти́ждень — це: за ти́ждень, як минув ти́ждень.
¹²² Велика весільна булка, що роздається гостям.
¹²³ Не кажіть: ба́тько. ¹²⁴ Горілкою.

На весілля¹¹⁵ прóсить.
Аж танцює, а са́мого
Лéдве¹²⁵ но́ги но́сять.
Скрізь гармідер¹²⁶ та реготня:
В х́аті і¹ на двóрі,
І жо́лоби¹²⁷ вікотили
З новóї¹²⁸ ко́бри.
Скрізь по́рання: печу́ть, ва́рять¹²⁹,
Виміта́ють, мію́ть...
Та все чужі. Де ж на́ймичка?
На про́щу¹³⁰ у¹ Кі́їв
Пішла́ Га́нна¹⁰⁰. Блага́в старій,
А Ма́рко⁸⁰ аж пла́кав,
Щоб¹⁴ бу́ла²⁰ вона́ за⁴⁷ ма́тір⁷⁰.
„Ні, Ма́рку⁸⁰! нія́ко¹³⁰
Мені ма́тір'ю сидіти:
То бага́ті²¹ лю́ди¹⁸,
А я на́ймичка... ще¹¹⁶ й з те́бе⁷
Смія́тися¹³¹ бу́дуть²⁰.
Неха́й Бог вам помага́є!
Піду́¹³² помолю́ся
Усім святі́м у Кі́єві¹³³,
Та й зно́ву⁵⁸ верну́ся¹⁰⁶
В ва́шу х́ату, як при́ймете¹³⁴!

¹²⁵ Звичайно пишемо: ледве, рідше: ледві.

¹²⁶ Панує форма гармидер, а не гармідер. ¹²⁷ Кори́та. ¹²⁸ Кажемо новій, а не но́вий. ¹²⁹ По-літературному вимовляємо wariat', а не war-jat'.

¹³⁰ На богомілля, на прощу, молитися Богу.

¹³⁰ Частіш: нія́ково. ¹³¹ Сміятися з ко́го, а не над ким (русизм).

¹³² Піду́, підеш, піде... підуть.

¹³³ У Ки́єві, а не Ки́ві. ¹³⁴ При́ймү, при́ймеш, при́йме... при́ймуть.

Пóки маю сїли,
Трудїтимусь²²⁴... Чїстим сёрцем
Поблагословїла
Свогó Мάρка⁸⁰... Заплакала
Й¹ пішла за ворóта.

Розверну́лося весїлля¹¹⁵,
Музїкам¹³⁵ робóта
І підкóвам. Варéною¹²⁴
Столі й¹ лáви мїють.
А наймичка шкандибáє¹³⁶,
Поспїшає в Кїїв.
Прийшла́ в Кїїв, не спочїла:
У мїщáнки ста́ла¹³⁷,
Найня́лася носїть⁸¹ вóду,
Бо грóшей не ста́ло
На ака́фист у Варва́ри¹³⁸.
Носїла, носїла,
Кїп¹³⁹ із вісім заробїла
Й Мάρковї⁸⁰ купїла
Святу́ ша́почку в пеще́рах¹⁴⁰
У Йва́на¹ свято́го,
Щоб¹⁴ голова́ не болїла
В Мάρка⁸⁰ молодóго;
І пёрстеник у Варва́ри¹³⁸

¹³⁵ Завжди вимовляємо музїка, а не мўзика.
¹³⁶ Іти з трудом, нелегко. ¹³⁷ Замешкала, найня-
лася. ¹³⁸ У Києві в Золотоверхім Михайлівськїм
монастирї переховуютьсá мощї св. Варвари, що
були принесенї до Києва 1108 року. ¹³⁹ Копа
грошей — це 50 копїюк, пївкарбованця. ¹⁴⁰ Мо-
ва про славні пещери Печерського монастиря
в Києві.

Невістці¹⁴¹ достала¹⁴²,
І, всім святім поклонівшись,
Додому¹⁴³ верталась¹⁰⁶.

Вернула¹⁰⁶. Катеріна
І¹ Марко⁸⁰ зустріли
За ворітьми⁶⁴, ввели в хату
Й¹ за стіл посадили;
Напували й годували,
Про²⁸ Кійв питали,
І в кімнаті¹⁴⁴ Катеріна
Одпочить³³ послала.
„За щó вони мене⁷ люблять?
За щó поважають?
О, Бóже мій милосердний¹⁴⁵!
Мóже, вони знають...
Мóже, вони догадались¹¹⁷?...
Ні, не догадались¹¹⁷ —
Вони добрі...“ І наймичка
Тяжко⁴⁹ заридала¹⁴⁶.

Тричі крига¹⁴⁷ замерзала,
Тричі й розтавала¹⁰⁹, —
Тричі наймичку у¹ Кійв
Катря проводжала,

¹⁴¹ *Невістка* — жінка сина; не кажіть си-
нова (з польськ. *zupowa*). ¹⁴² Тепер літера-
турна форма: *дістала*. ¹⁴³ *Додому*, а не арха-
їчне: *домів*. ¹⁴⁴ *Кімната* — маленька кімнатка
при великій кімнаті чи хаті. ¹⁴⁵ В літературній
мові вживаємо тільки форми *милосердний*; не
вживайте немилозвучного „*милосерний*“. ¹⁴⁶ *За-
ридати* або *заголосіти*, це: гірко, сильно запла-
кати. ¹⁴⁷ *Крига* — це лід, особливо лід пливу-
чий.

Так як матір⁷⁰. І в четвёртий
Провелá небóгу
Аж у¹ по́ле, до моги́ли³,
І моли́ла Бóга,
Щоб¹⁴ швидченько верта́лася¹⁰⁶,
Бо без неї⁷ в ха́ті
Яко́сь сүмно⁴⁹, ніби ма́ти⁷⁰
Покі́нула ха́ту.

Після Пречістої, в неділю,
Та після першої¹⁴⁸, Трохі́м
Старий сидів в сорóчці бі́лій
В бри́лі¹⁴⁹, на при́збї⁵¹. Перед ні́м
З соба́кою¹⁵⁰ ону́чок гра́вся,
А вну́чка в ю́пку¹⁵¹ одя́глась¹¹⁷
У ма́мину і ніби йшла́¹
До ді́да в го́сті. Засмія́всь¹¹⁷
Старий і вну́ку привіта́в⁴⁶,
Нена́че⁶⁵ спра́вді молоді́цю⁹²:
„А де ж ти ді́ла паля́ницю¹⁵²?
Чи, мо́же, в лі́сі хто одня́в³³?
Чи попрóсту — забу́ла взя́ти?
Чи, мо́же, ще¹¹⁷ й не напекла́?
Е, со́ром¹¹², со́ром! ле́пська¹⁵³ ма́ти⁷⁰!“
Аж зі́рк! — і найми́чка ввійшла́
На дві́р. Старий побі́г стрі́чати
З ону́ками сво́ю Га́нну¹⁰⁰.

¹⁴⁸ *Перша Пречиста* — 15 серпня: Успі́н-
ня Пресв. Богороди́ці. ¹⁴⁹ *Бриль* — капелюх.
¹⁵⁰ Слово *пес* рідке в Україні, звичайно: *соба́ка*
чол. роду. ¹⁵¹ *Юпка* — це довга кохта чи кор-
сетка з рукавами. ¹⁵² *Паляниця* — хлі́б із пше-
вичної муки ¹⁵³ *Лепський* — хороший, добрий,
зві́дси: лі́пший.

„А Мάρко⁸⁰ в дорóзї?“ —
Гáнна дáда¹⁵⁴ питається.
„В дорóзї ще й дóси!“
„А я лéдвe¹⁰³ доплелáся¹⁵⁵
До вáшої хáти.
Не хотíлось¹¹⁷ на чужині
Однiй¹⁵⁶ умирáти!
Коли б Мáрка дiждáтися!
Так щось тяжкó⁴⁹ стáло“...
І онучáтам iз клóнка
Гостiнцi виймáла:
І хрестики, й дукáчики¹⁵⁷,
Й наміста разóчок
Ярiночцi¹⁵⁸, i червóний
З фóльги¹⁵⁹ образóчок⁷⁶;
А Кáрповi¹⁶⁰ соловéйка
Та кóників пáру¹⁶¹,
І четвэртий ужé¹ пэрстень
Святóї Варвáри¹³⁸
Катерiнi; а дiдовi¹⁵⁴
Iз вóску святóго
Три свiчечки; а Мáрковi⁸⁰
I собi — нiчóго
Не принеслá, не купiла,
Бо грóшей не стáло,
А заробiть нездúжала.

¹⁵⁴ Дiд — стара людина. ¹⁵⁵ Плэстися — помалу, з трудом iти. ¹⁵⁶ Частiш кажемо самiй.
¹⁵⁷ Оброблений на жетон грiш, що жiнки носять на шиi. ¹⁵⁸ Ярина — Ирина, а не Iрена. ¹⁵⁹ Фóльга — сухозолотиця; позолоченi або посрiбленi тонкi металевi листочки. ¹⁶⁰ Кáрпо, Кáрпа, -óви, о Кáрпе. ¹⁶¹ Пáра — двоє (а не спольська декiльки).

„А ось ще осталося
Пів бубличка“! Й по шматочку
Дітям розділила.

Ввійшли в¹ хату. Катеріна
Йй но́ги уміла
Й полуднувать¹⁶² посадила.
Не пи́ла й не їла
Моя́ Ганна¹⁰⁰. — „Катеріно!
Ко́ли в нас неділя?“
„Після за́втра“. — „Тре́ба бу́де⁶⁷
Ака́фист⁴³ найня́ти
Микола́єві свято́му
Йй на ча́сточку¹⁶³ да́ти, —
Бо щось Ма́рко⁸⁰ забарі́вся...
Мо́же, де в дорóзі
Занеду́жав, сохра́нь¹⁶⁴ Бо́же“!
Йй пока́пали сльо́зи¹⁶⁵
З старі́х очей за́мучених.
Ле́две-ле́две¹⁰³ вста́ла
Із-за сто́ла. „Катеріно!
Не та я вже ста́ла:¹⁶⁶
Зледа́шила, незду́жаю
І на но́ги ста́ти!
Тя́жко⁴⁹, Ка́тре, умира́ти⁵⁰
В чу́жій те́плій ха́ті!“

¹⁶² *Полуднувати* чи *полуднати* -- їсти по обіді, підвечіркувати. ¹⁶³ *Ча́сточка* — часточка св. Дарів; проскурка за здоров'я або за впокій когось. ¹⁶⁴ *Сохрань* чи *боронь* -- борони Боже, але не храни Боже. ¹⁶⁵ *Сльози*, а не слези. ¹⁶⁶ Рідше: Не тією я вже стала.

Занедужала небога⁸⁹.

Уже й причащали,
Й маслосвятіє справляли,
Ні, — не помагало!
Старий Трохим понадвір'ю¹⁶⁷
Мов⁶⁵ убитий¹ ходить,
Катеріна з болящої⁹⁶
І очей не¹² зводить,
Катеріна коло неї
І днів і ночує.
А тим часом сичі вночі
Недобре віщують
На коморі. Болящая⁹⁶
Щодень, щогодіна⁹⁷,
Ледве¹⁰³ чути, питається:
„Доню, Катеріно!
Що, ще¹¹⁶ Марко не приїхав?
Ох, якби я знала,
Що діждуся, що побачу,
То ще б подождала“!

Іде Марко⁸⁰ з чумаками,
Ідучи співає,
Не поспіша⁷² до господи,
Воли попасає.
Везе Марко Катеріні
Сукна дорогого,
А батькові¹²³ шитий пояс⁴³
Шовку червоного,
А наймиці на очіпок¹⁶⁸

¹⁶⁷ Понадвір'ю — надворі, коло хати. ¹⁶⁸ Очіпок — убір на голову замужньої жінки.

Парчі¹⁶⁹ золоті
І червону добру хустку
З білою габю¹⁷⁰,
А діточкам³⁵ черевіки,
Фиг та винограда,
А всім вкупі червоного
Вина з Цареграду¹⁷¹
Відер з тріє у барілі¹⁷²,
І кав'яру¹⁷³ з Дону, —
Всього¹⁷⁴ везе, та не знає,
Що діється дома¹⁷⁵!

Іде Марко, не журиться.
Прийшов, слава Бóгу!
І ворота одчиняє³³,
І молиться Бóгу⁸³.
„Чи ти чуєш, Катеріно?
Біжи зустрічати!
Уже прийшов! Біжи швидче,
Швидче веді в хату!
Слава Тобі, Спасителю!
Насілу діждала“!
І „Отче наш“ тихо-тихо,
Мов⁶⁵ крізь сон, читала.
Старій волі⁴⁰ випрягає,
Занози¹⁷⁶ ховає
Мерезані, а Катруся
Марка⁸⁰ оглядає.

¹⁶⁹ Парча — шовкова матерія, заткана золотими або срібними нитками. ¹⁷⁰ Габя — біле турецьке сукно. ¹⁷¹ Цареград — Константинопіль. ¹⁷² Баріло — бочечка. ¹⁷³ Кав'яр — ікра. ¹⁷⁴ А не: всего. ¹⁷⁵ Частіш: удома. ¹⁷⁶ Заноз, мн. занози, — кий, що затикається до кінця ярма.

„А де ж¹⁷⁷ Гáнна¹⁰⁰, Катерíно?
Я так і байдúже!
Чи не вмéрла?“ — „Нí, не вмéрла,
А дúже нездúжа⁷².
Ходíм⁶⁶ лишéнь⁶³ в малú хáту¹⁴⁴,
Пóки випрягаé
Бáтько¹²³ волí⁴⁰; вонá тебе⁷,
Мáрку, дожидáе“.
Ввйшóв Мáрко в тéплу хáту
І став у пóрога¹¹⁹ —
Аж злякáвся... Гáнна¹⁰⁰ шéпче:
„Слáва... слáва Бóгу⁸³!
Ходí сюдí, не лякáйся!..
Вййди, Кáтре, з хáти!
Я щóсь маю розпитáти¹⁰⁹,
Дéщо¹⁷⁸ розказáти“¹⁰⁹.
Вййшла з¹⁷⁹ хáти Катерíна,
А Мáрко схилíвся
До нáймички у¹ гóлови.
„Мáрку! Подивíся¹⁸⁰,
Подивíся ти на мéне⁷¹!
Бач⁵⁶, як я змарнíла?
Я не Гáнна¹⁰⁰, не нáймичка,
Я...“ Та й занíмíла.
Мáрко плакав, дивувáвся.
Знов⁵⁸ óчí одкрíла³³

¹⁷⁷ Частки б, ж пишемо окремо від слова, див „Рідне Писання“ § 254. 255. ¹⁷⁸ Дéщо — це щось; не вживайте *дещо* замість *трохи*. ¹⁷⁹ По голосній звичайно пишемо *з*, а по приголосній *із*, але не завжди; *зі* в літературній мові не вживається.
¹⁸⁰ А не: подиви; кажіть: *дивись*, а не: *диви*.

Пійльно-пійльно подивілась¹¹⁷, —
Й сльбози²⁷ покотілись¹¹⁷.
„Прості мене⁷! Я каралась¹¹⁷
Ввесь¹⁸¹ вік в чужій хаті...
Прості мене⁷ мій сіночку!
Я... я твої маї¹⁸²!“
Та й¹⁸³ замбкла... Мярко слухав,
І земля дрижала¹⁶.
Прокінувся... До маїтері —
А маїти⁷⁰ вже¹ спала¹⁸⁴!

13. XI. 1845.
Переяслав.

Тарас Шевченко.

¹⁸¹ Заржди пишемо *ввесь* чи *увесь*, а не архаїчне *весь*. ¹⁸² Не кажіть спольська: Я твоею матір'ю, або: Земля свідком минувшини, а тільки: Земля — свідок минувшини. ¹⁸³ Писати треба тільки *та й*, а не: *таї*. ¹⁸⁴ Звичайно вживаємо множини шани: Мати вже спали.

Мова „Наймички“ Т. Шевченка.

Для повторення. Що в дужках (), того не вживайте! Цифра показує пояснення, подане під текстом.

1. Фонетика й правопис. Багатий 21, монастир 21, див. „РС“ I ст. 34-35; вітати 46; умирати — забирати — запирати 50, „РС“ II § 229; гармидер 126, -ри-16; б та ж пишемо окремо 177, роз- (рос-) 109, та й (тай) 183, будень (буд-день) 94, призьба 51, в'арять (вар'ять) 129.

2. Морфологія. Мати — матір 70, „РС“ II § 116; слова на -ок, -ка 44, кличний = назовному 34, у Києві (у Київіві) 133; в полі (полю) 13. 25, „РС“ II § 100; люди (люде) 18; слізьмі — сльозами, 23. 118, „РС“ II § 120; ворітьмі 64, плечима 45; двоїна на -і 79, „РС“ II ст. 41-43; прикметники на -ній 38, „РС“ II ст. 144-147; на -щій 96, „РС“ II § 296; милосердний (милосерний) 145, теї — тієї 99; дієслова типу дума — думає 72, „РС“ II 223; дасте (дасьте) 86, сохрани 164; од — від 33, „РС“ I § 159, II § 178; дістати — достати 142, пошлю 24, з — із 179, ледве (ледво) 103. 125, дома — удома 175, щоб (щоби) 14, ще — йще — іще 116.

3. Подвійні рівновживані форми в лі-

тературній мові. 1) Місцевий відмінок одн. чол. р. на *-ю* і на *-і*: в краю — в краї 39, „Рідне Слово“ II ст. 64. 2) Місц. відм. одн. прикметників на *-ім* і на *-ому* 55, див. „РС“ II § 270-271. 3) Дієйменник на *-ти* або на *-ть* 81, „РС“ II ст. 104. 4) Дієслова на *-ся* й на *-сь* 117, „РС“ II § 195. 5) Дієслова на *-мо* й на *-м* 66, „РС“ II § 194, 226. 6) Форми „молитимусь — буду молитись“ 22, „РС“ II § 217. 7) Зміна *у, у-, і, і-* на *в, в-, і, і-* 1, „РС“ II § 415. 8) Давальний на *-у* й на *-ові* 83, „РС“ II § 91-92. 9) Прислівники: знову — знов (зновá) 53, чому — чом 11, хоча — хоч 82, „РС“ II § 422. 10) Окремі слова: знайшла — найшла 30, зомліти — зімліти 120, звуть — зовуть 19, мов — немов — наче — неначе — як 65, до них — до їх 71, „РС“ II. 166-167, нема — немає 77.

4. Складня. Дав. етичний *собі* 37, шукати чого (за чим) 29, щодень — щодня 97, множина шани 184; ридаючи (з риданням) 26, див. „РС“ II § 200; про (о, об) 28, „РС“ II § 143; по *не* родовий (а не знахідний) 12, „РС“ II § 150; стану *за* дитину 47, була багата 21. 166 (багатою) „РС“ II § 328; я твоя мати 182, „РС“ II § 332; узяв ножа 43 (ніж) „РС“ II § 159; пас телята 40, „РС“ II § 160; слава славна 4; пішла полем (по полю) 25, „РС“ II § 166.

5. Наголос: бáтько (баТЬко́) 123, бу-

ла́ — було́ — були́ — бу́ду (бу́ла, буду́)
20. 67, весілля (весілля́) 115, діткі́ —
діто́к 35, Карпо́ — Карпа́ 160, ко́ней (ко-
не́й) 60, Ма́рко — Ма́рка 80, музі́ка (му́-
зика) 135, но́вий (но́вий) 128, ра́зом 68,
ста́рітись (ста́рітись) 62, туман — з ту-
ма́ну (туману́) 2, чо́му (чо́му) 6. У дво-
складових ім. ж. р. наголос у кличнім
відм. на корінному складі: ду́шо 87, „РС“
II ст. 46. Слова на *-ка* мають *-кй* 52.
Ме́не — до ме́не 7, „РС“ II ст. 166-167.
Ді́вслова на *-мо* 61, „РС“ II § 235. На-
голос: візьму́ — візьмеш 85, пі́ду — пі-
деш 132, при́ймү — пріймеш 134, „РС“
II § 234. Наголос типу: се́ло — се́ла 93.
Прислівники з наголосом на корені: тя́ж-
ко 49. Прийменник не має на собі на-
голосу 9.

6. Словник. а) *Архаїзми*: Дід та (а)
баба 37а, весь (весь) 181, Ганна (Анна)
100, годувати (кормити) 36, до́дому (до-
мі́в) 143, є (єсть) 15, небо (небеса) 53,
тут (ту) 108, свято (празник) 95, сину —
сине 17, хмара (облако) 54, ховати (хо-
ронити) 8. 48. б) *Місцеві слова*: ввечері
(вечір) 79, восе́нь (р. восе́ні), всього
(всього) 174, дивись (диви) 180, диті́на
(діти́на) 49а; *-е́нький* (*-о́нький*) 28. 69,
„РС“ II § 247; живу́ (жию) 90, колиха-
ти (*-сати*) 98, поті́м (ві́дтак) 41, сльози
(слези) 27. 102. 165, сумувати (банувати)
57, тільки (р. лише) 53, топтати (до-) 84,
трохи (дещо) 178, хоч (хотя́й) 111, Ярі́-

на — Ірина (Ірена) 158. в) *Полонізми*: молоді́ця (мужатка) 92, невістка (синова) 141, пара = двсе (а не декільки) 161, сором (встид) 112. г) *Русизми*: ве́рхи (верхом) 75, сам — один 156, сміятися з (над) „РС“ II § 155, чавити (давити) 10.

7. Поясніть значення одних слів: ач 73, баріло 172, бач 56, благодать 105, бриль 149, варена 124, вернути — вернутись 106, габá 170, гуляти 286, дід 154, довести краю 114, дукáч 157, жóлоб 127, заголосити 146, заніз 176, за-попа́сти 113, заридáти 146, кав'яр 173, кита́йка 32, кімна́та 144, копа́ 139, ко-рова́й 122, кра́ля 110, крі́га 147, леп-ський 153, лишéнь 63, лóньо — лóно 5, моги́ла 3, молоді́ця 92, небо́га 89, ні-вро́ку 74, ніяко — ніяково 130, о́браз — картинá 76, одво́лати 104, о́чіпок 168, паляни́ця 152, па́ра 161, парча́ 169, пес — соба́ка 150, пеше́ри 140, плéстися 155, поєднáтись 91а, полуднати 162, пона-дві́рю 167, пе́рша Пречі́ста 148, при-вéсти 31, про́ща 130, фóльга 159, хіба́ — хіба 88, худóба 42, Цареград 171, час-точка 163, че́рез тиждень 121, чимáло 101, шкандибáти 136, ю́пка 151.

ДЛЯ ОДНОГО НАРОДУ — ОДНА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

ХТО хоче навчитися доброї української літературної мови,

ХТО хоче пізнати історію своєї мови,

ХТО хоче довідатися, як де говорить український народ —

ТОЙ мусить передплатити

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ МІСЯЧНИК

„РІДНА МОВА“

присвячений всебічному вивченню української мови.

Головний Редактор і Видавець

Проф. д-р **ІВАН ОГІЄНКО**.

ПЕРЕДПЛАТА: 6 зл. річно, 3 зл. піврічно, 1.60 зл. чвертьрічно. За границею: в Європі — 8 зл., поза Європою — 2 дол. річно.

Кonto чекове П. К. О. ч. 27110.

Для Чехії, Австрії й Мадярщини передплата крайова.

Адреса Редакції й Адміністрації:

WARSZAWA 4, ul. Stalowa 25 m. 10.

Нові передплатники, коли того бажають, дістають „Рідну Мову“ від першого числа. Перший річник (без 2 і 3 чисел) 5 зл. Цілі II, III, IV і V річники по 6 зл. (за границею в Європі по 8 зл., поза Європою по 2 дол.) з пересилкою; в оправі — на 1.50 зл. дорожче. Зразкове число висилається за 50 гр.

ДЛЯ ОДНОГО НАРОДУ — ОДНА ПРАВОПИС!

